

Rolnummers 5168 en 5173
Arrest nr. 75/2012 van 14 juni 2012

A R R E S T

In zake : de beroepen tot vernietiging van artikel 3, 1°, c), en (enkel in het tweede beroep) van artikel 3, 4°, van het decreet van het Vlaamse Gewest van 10 december 2010 betreffende de private arbeidsbemiddeling, ingesteld door de nv « Cordeel Zetel Temse » en door de bvba « Algemene Bouwonderneming J. Bogman » en anderen.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters M. Bossuyt en R. Henneuse, en de rechters E. De Groot, L. Lavrysen, J.-P. Moerman, T. Merckx-Van Goey en F. Daoût, bijgestaan door de griffier F. Meersschaut, onder voorzitterschap van voorzitter M. Bossuyt,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de beroepen en rechtspleging

a. Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 28 juni 2011 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 29 juni 2011, is beroep tot vernietiging ingesteld van artikel 3, 1°, c), van het decreet van het Vlaamse Gewest van 10 december 2010 betreffende de private arbeidsbemiddeling (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 29 december 2010, tweede editie), door de nv « Cordeel Zetel Temse », met maatschappelijke zetel te 9140 Temse, Eurolaan 7.

b. Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 29 juni 2011 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 1 juli 2011, is beroep tot vernietiging ingesteld van artikel 3, 1°, c), en 4°, van hetzelfde decreet door de bvba « Algemene Bouwonderneming J. Bogman », met maatschappelijke zetel te 3630 Maasmechelen, Ringlaan 18, de vennootschap naar Nederlands recht « Bostacon bv », met maatschappelijke zetel te NL-6161 AG Geelen (Nederland), Vouersweg 107, en Johannes Bogman, wonende te 3630 Maasmechelen, Jozef Smeetslaan 199.

Die zaken, ingeschreven onder de nummers 5168 en 5173 van de rol van het Hof, werden samengevoegd.

Memories zijn ingediend door :

- de vzw « Nationale Confederatie van het Bouwbedrijf », met maatschappelijke zetel te 1000 Brussel, Lombardstraat 34-42, in de zaak nr. 5168;
- de Vlaamse Regering, in de zaken nrs. 5168 en 5173;
- de Ministerraad, in de zaken nrs. 5168 en 5173.

De verzoekende partijen hebben memories van antwoord ingediend.

Memories van wederantwoord zijn ingediend door :

- de vzw « Nationale Confederatie van het Bouwbedrijf », in de zaak nr. 5168;
- de Vlaamse Regering, in de zaken nrs. 5168 en 5173.

Op de openbare terechtzitting van 8 mei 2012 :

- zijn verschenen :
 - . Mr. R. Desmet, advocaat bij de balie te Antwerpen, voor de verzoekende partij in de zaak nr. 5168;
 - . Mr. K. Wauters, tevens *loco* Mr. P. Dufaux, advocaten bij de balie te Hasselt, voor de verzoekende partijen in de zaak nr. 5173;

. Mr. H. Bortels *loco* Mr. P. Peeters, advocaten bij de balie te Brussel, voor de vzw « Nationale Confederatie van het Bouwbedrijf »;

. Mr. D. De Meulemeester, advocaat bij de balie te Gent, voor de Ministerraad;

. Mr. M. Storme, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Vlaamse Regering;

- hebben de rechters-verslaggevers T. Merckx-Van Goey en J.-P. Moerman verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- zijn de zaken in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *In rechte*

– A –

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

Wat het belang van de verzoekende partijen betreft

A.1.1. De nv « Cordeel Zetel Temse », verzoekende partij in de zaak nr. 5168, is een bouwonderneming die voor een bepaalde werf een beroep deed op een aannemer, de bvba « Algemene Bouwonderneming J. Bogman ». Die bvba deed op haar beurt een beroep op een aannemer, de vennootschap naar Nederlands recht « Bostacon bv ».

Volgens de Vlaamse sociaalrechtelijke inspectie blijkt uit een onderzoek dat de werknemers van « Bostacon bv » in werkelijkheid rechtstreeks werkten voor de nv « Cordeel Zetel Temse » en dat er geen sprake was van onderaanneming maar van uitzendactiviteiten.

De nv « Cordeel Zetel Temse » wordt een met correctionele straffen bestrafte inbreuk op artikel 23, 14°, of artikel 24, 15°, van het Vlaamse decreet van 10 december 2010 betreffende de private arbeidsbemiddeling (hierna : decreet van 10 december 2010) ten laste gelegd, doordat zij gebruik zou hebben gemaakt van uitzendkrachten van een niet-erkend uitzendkantoor.

De Vlaamse sociaalrechtelijke inspectie is van oordeel dat er sprake is van een terbeschikkingstelling van werknemers aan de vennootschap en dat die vennootschap moet worden beschouwd als een gebruiker in de zin van het decreet van 10 december 2010. Volgens de nv « Cordeel Zetel Temse » hanteert de Vlaamse inspectie een ruime definitie van het « ter beschikking stellen » zonder rekening te houden met de meer beperkte definitie daarvan in artikel 31 van de wet van 24 juli 1987 betreffende de tijdelijke arbeid, de uitzendarbeid en het ter beschikking stellen van werknemers ten behoeve van gebruikers (hierna : de wet van 24 juli 1987).

De verzoekende partij in de zaak nr. 5168 verklaart een belang te hebben bij de vernietiging van artikel 3, 1°, c), van het decreet van 10 december 2010, krachtens hetwelk zij wordt aangemerkt als een gebruiker van uitzendkrachten, nu de bestreden bepaling de private arbeidsbemiddeling omschrijft als het geheel van diensten verricht door een tussenpersoon die zijn gericht op « het in dienst nemen van werknemers om hen ter beschikking te stellen met het oog op de uitvoering van tijdelijke arbeid onder het gezag van een gebruiker ».

De nv « Cordeel Zetel Temse » is van mening dat zij, zelfs indien het openbaar ministerie afziet van strafvervolgning, een belang heeft omdat zij nog een administratieve geldboete riskeert.

A.1.2. De vennootschap naar Nederlands recht « Bostacon bv », tweede verzoekende partij in de zaak nr. 5173, wordt ten laste gelegd dat zij, zonder de bij het decreet van 10 december 2010 vereiste erkenning als uitzendbureau, werknemers ter beschikking heeft gesteld van de verzoekende partij in de zaak nr. 5168.

Johannes Bogman, derde verzoekende partij in de zaak nr. 5173 en zaakvoerder van de bvba « Algemene Bouwonderneming J. Bogman », eerste verzoekende partij in de zaak nr. 5173, is in het raam van datzelfde onderzoek gehoord.

Het beroep in de zaak nr. 5173 is gericht zowel tegen artikel 3, 4°, als tegen artikel 3, 1°, c), van het decreet van 10 december 2010.

A.1.3. In haar memorie van antwoord haalt de nv « Cordeel Zetel Temse » bijkomende stukken aan uit het dossier van de Vlaamse sociaalrechtelijke inspectie, waaruit haar betrokkenheid bij de zaak nader blijkt.

De verzoekende partij in de zaak nr. 5168 herinnert eraan dat haar belang niet enkel verband houdt met een eventuele bestraffing. Zij verklaart ook een belang te hebben om redenen van financiële aard en van concurrentie.

A.1.4. De Vlaamse Regering stelt in haar memorie van wederantwoord dat de verzoekende partijen haar eerste memorie niet tegenspreken, waarin de Vlaamse Regering had uiteengezet krachtens welke vaststellingen is gebleken dat de verhouding tussen de verzoekende partijen er een was van uitzenden en niet van onderaannemen.

De Vlaamse Regering besluit daaruit dat er wel degelijk sprake is van een verboden terbeschikkingstelling in de zin van artikel 31 van de wet van 24 juli 1987.

De Vlaamse Regering voert in haar memorie van wederantwoord aan dat de verzoekende partijen derhalve geen belang hebben bij de vernietiging van de bestreden bepaling. Indien een rechter anders zou oordelen over de feiten, dan kan hij nog altijd een prejudiciële vraag stellen. Het beroep tot vernietiging is volgens de Vlaamse Regering derhalve voorbarig.

Wat de tussenkomst betreft

A.2.1. De vzw « Nationale Confederatie van het Bouwbedrijf » komt tussen ter ondersteuning van het beroep in de zaak nr. 5168. De bestreden bepaling schaadt volgens de tussenkomende partij kennelijk de belangen van de bouwaannemers, belangen die zij volgens haar statuten behartigt.

A.2.2. De Vlaamse Regering voert aan dat de tussenkomende partij enkel de ruime interpretatie aanklaagt die de Vlaamse sociaalrechtelijke inspectie geeft aan de bestreden bepalingen en zodoende enkel een interpretatie en kwalificatie door de Vlaamse administratie betwist.

Volgens de Vlaamse Regering doet de tussenkomende partij zodoende niet blijken van een belang bij de vernietiging van de bestreden bepalingen zelf.

Ten gronde

A.3.1. De verzoekende partij in de zaak nr. 5168 voert in een enig middel de schending aan van zowel de artikelen 39 en 134 van de Grondwet en artikel 6, § 1, VI, vijfde lid, 12°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen als van het gelijkheidsbeginsel gewaarborgd bij de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

A.3.2. Volgens de nv « Cordeel Zetel Temse » geeft het bestreden artikel 3, 1°, c), van het decreet van 10 december 2010 aan het begrip terbeschikkingstelling een eigen definitie, die afwijkt van de definitie daarvan in de wet van 24 juli 1987. Anders dan in de vroegere bepaling van artikel 2, 1°, b), van het decreet van 13 april 1999 met betrekking tot de private arbeidsbemiddeling in het Vlaamse Gewest, wordt niet meer gerefereerd aan de wet van 24 juli 1987. De bestreden bepaling voorziet evenmin in de uitzonderingsgrond waarin artikel 31, § 1, tweede lid, van de wet van 24 juli 1987 voorziet, met name voor de gevallen dat er geen sprake is van de uitoefening van gezag en er dus geen verboden terbeschikkingstelling is.

De verzoekende partij in de zaak nr. 5168 stelt dat de gewesten krachtens artikel 6, § 1, IX, eerste lid, 1°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen weliswaar bevoegd zijn voor de arbeidsbemiddeling, met inbegrip van het erkennen van uitzendbureaus, maar dat de decreetgever te dezen een regeling heeft aangenomen die behoort tot het arbeidsrecht, aangelegenheid waarvoor de federale overheid bevoegd is. De nv « Cordeel Zetel Temse » verwijst in dat verband naar verschillende adviezen van de afdeling wetgeving van de Raad van State en naar het arrest van het Hof nr. 65/98 van 10 juni 1998.

A.3.3. De verzoekende partij in de zaak nr. 5168 voert bovendien aan dat de bestreden bepaling een discriminatie teweegbrengt, doordat die een meer strikte definitie inhoudt van het begrip terbeschikkingstelling.

Volgens artikel 31, § 1, tweede lid, van de wet van 24 juli 1987 is er geen verboden uitzendarbeid als het gezag dat de derde op de ter beschikking gestelde persoon uitoefent, enkel betrekking heeft op het naleven van de verplichtingen inzake welzijn op het werk, alsook op instructies die aan de ter beschikking gestelde persoon worden gegeven, ter uitvoering van de overeenkomst die hem met de werkgever verbindt, wat de arbeids- en rusttijden en de uitvoering van het overeengekomen werk betreft.

Doordat die uitzonderingsgronden niet in het decreet van 10 december 2010 zijn vermeld, zal op het gewestelijke niveau een andere invulling worden gegeven aan het begrip terbeschikkingstelling dan op het federale niveau. Dat leidt volgens de nv « Cordeel Zetel Temse » niet alleen tot een discrepantie tussen de federale inspectiediensten en de Vlaamse, maar ook tot een ongelijkheid wanneer België als geheel in beschouwing wordt genomen. Ondernemingen die zijn gevestigd op het grondgebied van het Vlaamse Gewest, worden immers verschillend behandeld dan die welke niet op dat grondgebied zijn gevestigd.

Volgens de verzoekende partij in de zaak nr. 5168 bestaat er geen redelijke verantwoording voor dat onderscheid. De decreetgever heeft de bestreden maatregel genomen enkel en alleen omdat hij het niet eens is met de federale regeling, die hij onvoldoende achtte in de strijd tegen misbruiken in de sociale sector. Door een eigen definitie te geven aan het begrip terbeschikkingstelling, is de Vlaamse decreetgever evenwel zijn bevoegdheid te buiten gegaan en heeft hij derhalve een onevenredige maatregel genomen.

De nv « Cordeel Zetel Temse » besluit dat het gelijkheidsbeginsel vervat in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet derhalve is geschonden en dat artikel 3, 1°, c), van het decreet van 10 december 2010 dient te worden vernietigd.

A.4.1. De verzoekende partijen in de zaak nr. 5173 voeren in een eerste middel aan dat zowel artikel 3, 4°, van het decreet van 10 december 2010 als artikel 3, 1°, c), ervan in strijd zijn met de artikelen 39 en 134 van de Grondwet en met artikel 6, § 1, IX, eerste lid, 1°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Volgens die verzoekende partijen is de Vlaamse decreetgever de bij de bijzondere wet toegewezen bevoegdheid inzake arbeidsbemiddeling, meer bepaald inzake de erkenning van uitzendbureaus, te buiten gegaan.

Krachtens artikel 9, § 1, van het decreet van 10 december 2010 is een erkenning als uitzendbureau vereist voor het verrichten van uitzendactiviteiten. Artikel 3, 4°, van datzelfde decreet definieert uitzendactiviteiten als het in dienst nemen van werknemers om hen ter beschikking te stellen met het oog op de uitvoering van tijdelijke arbeid onder het gezag van een gebruiker.

Die definitie beantwoordt evenwel niet aan het begrip erkenning van uitzendbureaus zoals bedoeld in artikel 6, § 1, IX, eerste lid, 1°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Naar de mening van de verzoekende partijen in de zaak nr. 5173 gaat de decreetgever hierdoor verder dan wat hem bij die bijzondere wet is toegewezen en schendt hij de bevoegdheidsverdelende regels.

A.4.2. De verzoekende partijen in de zaak nr. 5173 voeren in een tweede middel de schending aan van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Zij zetten uiteen dat volgens de Vlaamse decreetgever een erkenning wordt vereist voor activiteiten die voor de Belgische wetgever niet onder het begrip uitzendarbeid vallen. De uitbreiding van het begrip uitzendactiviteit heeft een verschil in behandeling tot gevolg, al naargelang de federale dan wel de decretale regelgeving van toepassing is. Zulks wordt door de Vlaamse decreetgever op geen enkele wijze verantwoord.

Aldus houdt artikel 3, 1°, c), en 4°, van het decreet van 10 december 2010 volgens de verzoekende partijen in de zaak nr. 5173 een schending in van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

A.5.1. In haar memorie tot tussenkomst in de zaak nr. 5168 deelt de vzw « Nationale Confederatie van het Bouwbedrijf » de mening van de verzoekende partij in die zaak dat artikel 3, 1°, c), van het decreet van 10 december 2010 in strijd is met de artikelen 39 en 134 van de Grondwet en met artikel 6, § 1, VI, vijfde lid, 12°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Volgens de tussenkomenende partij behoort de regelgeving inzake de uitzendarbeid en de terbeschikkingstelling klaarblijkelijk tot het arbeidsbeschermingsrecht, dat deel uitmaakt van het arbeidsrecht, waarvoor uitsluitend de federale wetgever bevoegd is. De vzw « Nationale Confederatie van het Bouwbedrijf » verwijst in dat verband naar verschillende adviezen van de afdeling wetgeving van de Raad van State.

Enkel de federale wetgever is bevoegd om te bepalen wanneer er sprake is van terbeschikkingstelling en van uitzendarbeid. Het omschrijven van die begrippen behoort tot het wezen van de regelgeving omdat het het toepassingsgebied ervan bepaalt. Op basis van die definitie wordt bepaald welke activiteiten in beginsel verboden zijn, tenzij zij plaatsvinden met inachtneming van de strikte regels inzake uitzendarbeid. Voorts komt het uitsluitend de federale overheid toe om controle uit te oefenen op de naleving van de federale wetgeving ter zake.

Doordat in het bestreden artikel 3, 1°, c), van het decreet van 10 december 2010, anders dan in artikel 2, 1°, b), van het decreet van 13 april 1999 met betrekking tot de private arbeidsbemiddeling in het Vlaamse Gewest, niet meer wordt verwezen naar de « bij of krachtens de wet toegelaten tijdelijke arbeid », heeft de decreetgever bewust de band met de federale wetgeving verbroken. Zo bepaalt het Vlaamse Gewest zelf wanneer er een uitoefening van gezag is en wanneer er sprake is van een terbeschikkingstelling waarop zijn regelgeving inzake uitzendarbeid en terbeschikkingstelling van toepassing is. Aldus maakt de bestreden bepaling volgens de tussenkomenende partij kennelijk inbreuk op de federale bevoegdheid inzake arbeidsrecht.

A.5.2. De vzw « Nationale Confederatie van het Bouwbedrijf » betoogt nog dat te dezen geen gebruik kan worden gemaakt van de impliciete bevoegdheden op basis van artikel 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, omdat niet is voldaan aan de drie voorwaarden voor de toepassing ervan.

Ten eerste kan de bestreden bepaling niet worden geacht noodzakelijk te zijn voor de uitoefening van de eigen bevoegdheid inzake arbeidsbemiddeling. Er wordt immers reeds op federaal niveau voorzien in een effectief toezicht op de naleving van de wet van 24 juli 1987 en op de daadwerkelijke bestraffing van inbreuken op die wet.

Ten tweede leent de betrokken aangelegenheid zich geenszins tot een gedifferentieerde regeling. Bepaalde activiteiten die overeenkomstig de federale wetgeving tot een toegelaten vorm van onderaanneming behoren, zullen in het Vlaamse Gewest worden gekwalificeerd als een terbeschikkingstelling die in beginsel enkel is toegelaten in het kader van de uitzendarbeid.

Ten derde is de weerslag van de bestreden bepaling op de federale bevoegdheid inzake arbeidsrecht niet louter marginaal : zij raakt de kern van de federale bevoegdheid inzake uitzendarbeid en terbeschikkingstelling. De decreetgever bepaalt welke vorm van arbeid, al dan niet onder bepaalde voorwaarden, is toegelaten. Dat betreft het wezen van de federale bevoegdheid inzake arbeidsrecht.

De tussenkomen partij besluit dat de bestreden bepaling inbreuk pleegt op de federale bevoegdheid inzake arbeidsrecht en derhalve in strijd is met de artikelen 39 en 134 van de Grondwet en met artikel 6, § 1, VI, vijfde lid, 12°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

A.6.1. Ook de Ministerraad is de mening toegedaan dat de bestreden bepalingen in strijd zijn met artikel 6, § 1, VI, vijfde lid, 12°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

De Ministerraad zet uiteen dat het Vlaamse Gewest weliswaar bevoegd is voor de arbeidsbemiddeling wat het tewerkstellingsbeleid betreft, maar dat dit beleid moet worden ingepast in het kader van het federale arbeidsrecht.

Artikel 31 van de wet van 24 juli 1987 verbiedt het ter beschikking stellen van werknemers, behoudens in de gevallen bij wet bepaald. Een algemene uitzondering is de figuur van de uitzendarbeid, met eigen regels en verplichtingen. De juridische invulling van de begrippen terbeschikkingstelling en uitzendarbeid behoort tot het arbeidsrecht.

De Ministerraad omschrijft de arbeidsbemiddeling als het samenbrengen van een werkgever en een werknemer met het oog op het leveren van arbeidsprestaties. Arbeidsbemiddeling heeft niets uit te staan met de wijze waarop de partijen – zodra ze zijn samengebracht - hun arbeidsrelatie vorm geven. Dat behoort tot het exclusieve domein van het arbeidsrecht.

Er is sprake van terbeschikkingstelling in de zin van artikel 31 van de wet van 24 juli 1987 wanneer een werknemer door de werkgever ter beschikking wordt gesteld van een derde, die deze werknemer gebruikt en over hem enig gezag uitoefent dat normaal aan de werkgever toekomt. Het constitutieve bestanddeel van die definitie is het begrip gezag, dat een begrip is uit het arbeidsrecht.

A.6.2. De Ministerraad is van oordeel dat artikel 3, 1°, c), van het decreet van 10 december 2010 ten onrechte bepaalt dat arbeidsbemiddeling de diensten omvat die zijn gericht op het in dienst nemen van werknemers om hen tijdelijk ter beschikking te stellen onder het gezag van een gebruiker. Zulks is niet alleen juridisch onnauwkeurig; het is ook overbodig en maakt een bevoegdheidsoverschrijding uit in zoverre de bestreden bepaling tot doel heeft het begrip terbeschikkingstelling te verenigen.

Er zou geen bevoegdheidsoverschrijding zijn geweest als de decreetgever zich zou conformeren aan de wet van 24 juli 1987. Maar uit de parlementaire voorbereiding van het decreet van 10 december 2010 blijkt dat het net de bedoeling was de band met de wet van 24 juli 1987 te verbreken.

A.6.3. Ook artikel 3, 4°, van het decreet van 10 december 2010 is naar het oordeel van de Ministerraad behept met een bevoegdheidsoverschrijding.

Door de uitzendactiviteiten gelijk te stellen met het geheel van diensten zoals bepaald in artikel 3, 1°, c), van het decreet van 10 december 2010, wordt de uitzendactiviteit gelijkgesteld met het begrip terbeschikkingstelling. De uitzendarbeid is in het arbeidsrecht een specifieke vorm van terbeschikkingstelling, die is onderworpen aan een hele reeks dwingende bepalingen.

Het Vlaamse Gewest is weliswaar bevoegd voor uitzendactiviteiten, maar door beide begrippen te koppelen, breidt het zijn bevoegdheid uit tot een reeks categorieën, namelijk werknemers die geen uitzendkrachten zijn, ondernemingen die geen uitzendkrachten in dienst hebben, ondernemingen die niet handelen in een hoedanigheid van gebruiker, en ondernemingen die niet handelen als uitzendbureau.

A.6.4. De Ministerraad is tot slot van mening dat te dezen geen beroep kan worden gedaan op artikel 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Volgens de Ministerraad toont het Vlaamse Gewest niet aan dat voor zijn tewerkstellingsbeleid een eigen invulling van het arbeidsrecht onontbeerlijk is. Bovendien is de weerslag op de federale bevoegdheid allerminst marginaal. De techniek van de impliciete bevoegdheden kan dus geen soelaas bieden.

A.6.5. De Ministerraad besluit dat beide bestreden bepalingen moeten worden vernietigd wegens bevoegdheidsoverschrijding.

A.7.1. De Vlaamse Regering betoogt dat de bestreden bepalingen niet tot het arbeidsrecht behoren, maar tot het domein van de arbeidsbemiddeling.

De gewraakte maatregelen houden geen regeling in van de civielrechtelijke en arbeidsrechtelijke aspecten van uitzendarbeid, maar enkel van « de reikwijdte van de activiteiten van de uitzendbureaus ». Daarom heeft de afdeling wetgeving van de Raad van State in haar advies bij het voorontwerp van decreet gesteld dat het een aspect uitmaakt van de erkenning van de uitzendbureaus, waarvoor de gewesten bevoegd zijn.

Volgens de Vlaamse Regering staat het feit dat een bepaalde activiteit arbeidsrechtelijk - dit is in de verhouding met de werknemer - niet verboden is, geenszins eraan in de weg dat voor die activiteit een administratieve erkenning wordt vereist, voor zover die activiteit onder het begrip arbeidsbemiddeling valt.

Enkel de bijzondere wet zou het begrip arbeidsbemiddeling of uitzendbureau nader kunnen omschrijven, niet de gewone wetgever. Dat de decreetgever het begrip terbeschikkingstelling in een ruimere betekenis zou gebruiken, houdt nog geen bevoegdheidsoverschrijding in. De decreetgever heeft niets gewijzigd in het arbeidsrecht, maar uitsluitend een activiteit beschreven waarvoor het gewest bevoegd is de erkenning te regelen.

Het is pas bij artikel 181 van de wet van 12 augustus 2000 houdende sociale, budgettaire en andere bepalingen dat in artikel 31, § 1, van de wet van 24 juli 1987 een tweede lid is toegevoegd dat het begrip terbeschikkingstelling omschrijft waarop de verzoekende partijen zich thans beroepen. Die wet kan geen afbreuk doen aan de bevoegdheden die in 1980 aan de gewesten zijn toegewezen.

Volgens de Vlaamse Regering is de federale overheid hoogstens bevoegd voor de verhouding tussen het uitzendbureau en de uitzendkracht, en met name voor de arbeidsrechtelijke verhouding tussen een werkgever en een werknemer. De reglementering van de activiteiten van de uitzendbureaus valt daar niet onder.

A.7.2. In ondergeschikte orde, als de door de bestreden bepalingen geregelde aangelegenheid toch tot de bevoegdheid van de federale overheid zouden behoren, beroept de Vlaamse Regering zich op de impliciete bevoegdheden waarin artikel 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen voorziet.

De misbruiken van voornamelijk buitenlandse bedrijven, die sinds de wetwijziging van 12 augustus 2000 welig tieren, tonen aan dat het definiëren van de uitzendactiviteiten cruciaal is bij het voeren van een eigen tewerkstellingsbeleid en bij het uitoefenen van hun bevoegdheid inzake arbeidsbemiddeling.

Volgens de Vlaamse Regering is het voor de gewesten noodzakelijk om te bepalen welke diensten een uitzendbureau precies verschaft, anders wordt de bevoegdheid tot de erkenning van uitzendbureaus een lege doos. De gewesten mogen ook inhoudelijke criteria voor de erkenning van uitzendbureaus bepalen, zeker in het licht van hun bevoegdheid om een eigen tewerkstellingsbeleid te voeren.

De Vlaamse Regering verwijst nog naar het arrest nr. 155/2010 van 22 december 2010 waarin het Hof oordeelde dat « het logisch is dat de gewestwetgever, door de in artikel 6, § 1, IX, 1° en 2°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 bedoelde bevoegdheid uit te oefenen, maatregelen neemt die verband houden met de gewone arbeidscircuits ».

A.7.3. Naar de mening van de Vlaamse Regering zijn de middelen waarin een schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet is aangevoerd, onontvankelijk, zo niet ongegrond.

Het wezen van de exclusieve bevoegdheidsverdeling tussen de federale overheid en de gewesten is precies dat de verschillende overheden andere maatstaven kunnen hanteren en dat de Vlaamse inspectiediensten een ander toepassingsgebied hanteren voor hun controle op de erkenning van uitzendbureaus dan het toepassingsgebied voor de controle op wat arbeidsrechtelijk is toegelaten.

Dat het bestreden decreet tot gevolg heeft dat de reglementering van de uitzendbureaus in het Vlaamse Gewest een ruimer veld aan activiteiten omvat dan in een of meer andere gewesten, is inherent aan het feit dat het om een gewestelijke bevoegdheid gaat.

A.8.1. De nv « Cordeel Zetel Temse » bevestigt in haar memorie van antwoord de argumenten van haar verzoekschrift en maakt ook de argumentatie van de Ministerraad, de tussenkomen partij en de verzoekende partijen in de zaak nr. 5173 tot de hare.

In antwoord op de Vlaamse Regering benadrukt de verzoekende partij in de zaak nr. 5168 dat de arbeidsbemiddeling het formele kader omvat inzake de organisatie van uitzendarbeid, die op zijn beurt een vorm van terbeschikkingstelling is. Arbeidsbemiddeling omvat niet de arbeidsrechtelijke bepaling van wat inhoudelijk moet worden verstaan onder uitzendarbeid, terbeschikkingstelling of overdracht van het gezag van de werkgever.

De inhoud van wat terbeschikkingstelling is, en dus ook wat uitzendarbeid is en wat vatbaar is voor arbeidsbemiddeling, wordt in essentie bepaald door de definitie van wat moet worden verstaan onder het gezag van de werkgever. En dat laatste betreft zonder twijfel de civielrechtelijke en arbeidsrechtelijke aspecten van de arbeidsbemiddeling. In de wet van 24 juli 1987 is bepaald dat bepaalde handelingen van een derde gebruiker ten aanzien van werknemers van een andere onderneming niet worden beschouwd als een uitoefening van gezag. Derhalve kunnen die werknemers niet ter beschikking zijn gesteld en kunnen dergelijke activiteiten geschieden buiten het kader van de uitzendarbeid.

Doordat de Vlaamse decreetgever de omschrijving miskent van het gezag van de werkgever, dat bepalend is om te kunnen spreken van terbeschikkingstelling en van uitzendarbeid, en doordat hij aldus het toepassingsgebied van zijn bevoegdheid bewust uitbreidt, maakt hij zich schuldig aan een bevoegdheidsoverschrijding.

A.8.2. De verzoekende partij in de zaak nr. 5168 is het niet eens met het standpunt van de Vlaamse Regering dat voor de definitie van het begrip terbeschikkingstelling moet worden gekeken naar de omschrijving daarvan in 1980 of 1988 en dat de wijziging van artikel 31 van de wet van 24 juli 1987 bij de wet van 12 augustus 2000 geen afbreuk kon doen aan de bevoegdheid die de gewesten intussen hadden verkregen.

Volgens de nv « Cordeel Zetel Temse » dient het Vlaamse Gewest zijn beleid in te passen in het geldende arbeidsrecht. Dat arbeidsrecht evolueert en is geen statisch gegeven dat ophoudt op het tijdstip van de overdracht van bevoegdheden.

A.8.3. De verzoekende partij in de zaak nr. 5168 betwist dat de federale overheid enkel bevoegd zou zijn voor de verhouding tussen het uitzendbureau en de uitzendkracht, en met name voor hun arbeidsrechtelijke verhouding.

Door een eigen definitie te geven aan een arbeidsrechtelijk begrip, gaat het Vlaamse Gewest zijn bevoegdheid te buiten en wordt elke vorm van dienstverlening buiten uitzendarbeid onmogelijk gemaakt.

A.8.4. Volgens de verzoekende partij in de zaak nr. 5168 maakt de Vlaamse Regering niet aannemelijk dat een beroep op de impliciete bevoegdheden mogelijk is.

Te dezen gaat de vergelijking met het door de Vlaamse Regering aangehaalde arrest nr. 155/2010 niet op, omdat in die zaak de decreetgever geen definitie had gewijzigd, noch een bepaalde federale bevoegdheid had ingeperkt.

De in dat arrest onderzochte maatregel had ook enkel een marginale weerslag, terwijl de thans bestreden maatregel met de nieuwe definitie van de terbeschikkingstelling een fundamenteel gegeven van het arbeidsrecht wijzigt.

A.9.1. De verzoekende partijen in de zaak nr. 5173 stellen in hun memorie van antwoord dat men, om de bevoegdheid te bepalen van de gewesten inzake arbeidsbemiddeling en inzake de erkenning van uitzendbureaus als afgeleid begrip, moet teruggrijpen naar een advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State uit de periode van de staatshervorming van 1980.

In dat advies omschreef de Raad van State de uitzendarbeid als « een specifieke vorm van tijdelijke arbeid. Hij wordt verricht op grond van een overeenkomst waarbij de uitzendkracht zich tegenover het uitzendbureau heeft verbonden om tegen loon tijdelijke arbeid te verrichten bij de verbruiker waarmee het uitzendbureau een overeenkomst heeft. Volgens de wet is het uitzendbureau de werkgever van de uitzendkracht » (*Parl. St.*, Kamer, 1980-1981, nr. 922/1, p. 2).

Volgens de verzoekende partijen in de zaak nr. 5173 heeft het Vlaamse Gewest te dezen een regeling uitgewerkt inzake de erkenning van uitzendbureaus die niet beantwoordt aan de definitie van het begrip arbeidsbemiddeling.

A.9.2. Naar hun mening is een beroep op de impliciete bevoegdheden te dezen niet mogelijk omdat niet is voldaan aan de restrictieve voorwaarden daartoe, inzonderheid de noodzakelijkheidsvereiste. Het loutere feit dat het Vlaamse Gewest malafide ondernemingen die misbruik maken van de terbeschikkingstelling wenst te bestraffen, volstaat niet om aan die vereiste te voldoen.

A.9.3. Wat hun tweede middel betreft, stellen de verzoekende partijen in de zaak nr. 5173 vast dat de Vlaamse Regering geen passend antwoord geeft op hun stelling dat het Vlaamse decreet twee vergelijkbare categorieën van personen verschillend behandelt.

Terwijl met de federale regeling een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen wie wel en wie niet valt onder de wetgeving inzake uitzendarbeid, creëert de decreetgever een ander onderscheid waardoor personen die zich overeenkomstig de federale wetgeving in een verschillende situatie bevinden, toch onder dezelfde decretale regeling vallen.

Er wordt geen passende verklaring gegeven voor dat onderscheid en dus is er wel degelijk sprake van discriminatie.

A.10. De vzw « Nationale Confederatie van het Bouwbedrijf » sluit zich in haar memorie van antwoord aan bij de zienswijze van de verzoekende partij in de zaak nr. 5168.

In tegenstelling tot wat de Vlaamse Regering beweert, omvat de bevoegdheid om de erkenningsvoorwaarden voor de uitzendbureaus te bepalen en toe te passen niet de bevoegdheid om te bepalen wanneer er sprake is van een terbeschikkingstelling en van uitzendactiviteiten. Dat komt enkel de federale wetgever toe, omdat zulks behoort tot het arbeidsbeschermingsrecht.

Volgens de tussenkomen partij moet de erkenningsbevoegdheid worden uitgeoefend binnen het kader van de federale regelgeving. De zienswijze van de Vlaamse Regering dat de federale definitie van het begrip uitzendarbeid geen enkele relevantie zou hebben voor de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest inzake de erkenning van uitzendbureaus, kan dan ook niet worden gevolgd.

De Vlaamse Regering is in elk geval gebonden door de definitie van het begrip terbeschikkingstelling zoals vastgelegd in het huidige artikel 31, § 1, van de wet van 24 juli 1987. Die terbeschikkingstelling omvat niet de activiteiten van onderaanneming.

Waar de afdeling wetgeving van de Raad van State in een door de Vlaamse Regering aangehaald advies stelt dat de gewesten bevoegd zijn om « de reikwijdte van de activiteiten van de uitzendbureaus » te regelen, doelt de Raad van State geenszins op de bevoegdheid om de terbeschikkingstelling te definiëren, maar enkel op de mogelijkheid om de activiteiten van uitzendbureaus uit te breiden tot de publieke sector. Dat betekent nog niet dat de publieke sector zonder meer een beroep kan doen op de diensten van een uitzendbureau. Enkel de federale wetgever kan voorzien in een uitzondering op het verbod van terbeschikkingstelling voor de publieke sector. De tussenkomen partij leidt uit dat advies *a fortiori* af dat enkel de federale wetgever kan bepalen welke activiteiten onder dat verbod ressorteren.

De vzw « Nationale Confederatie van het Bouwbedrijf » besluit dat het Vlaamse Gewest, door een eigen definitie te geven van het begrip terbeschikkingstelling, inbreuk pleegt op de federale bevoegdheid inzake arbeidsrecht. Die bevoegdheidsoverschrijding kan niet worden gerechtvaardigd door een beroep te doen op artikel 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

A.11.1. De Vlaamse Regering repliceert dat voor de interpretatie van het begrip arbeidsbemiddeling moet worden gekeken naar de omschrijving in de federale wet zoals die gold ten tijde van de bevoegdheidstoewijzing bij de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Er moet met andere woorden worden teruggegrepen naar de omschrijving in de toenmalige wet van 28 juni 1976 houdende voorlopige regeling van de tijdelijke arbeid, de uitzendarbeid en het ter beschikking stellen van werknemers ten behoeve van gebruikers, waarin het ter beschikking stellen van werknemers wordt gedefinieerd als de door een natuurlijke of een rechtspersoon uitgeoefende activiteit die erin bestaat door die persoon in dienst genomen werknemers ter beschikking te stellen van derden die deze werknemers gebruiken en over hen enig gedeelte van het gezag uitoefenen dat normaal aan de werkgever behoort. Ook de destijds door de Raad van State gehanteerde definitie die door de verzoekende partijen in de zaak nr. 5173 is aangehaald, was zeer ruim.

In het licht van de federale wetgeving zoals die van kracht was in 1980, wijst niets op een bevoegdheidsoverschrijding door de decreetgever.

De Vlaamse Regering refereert ook aan het begrip arbeidsbemiddeling in artikel 1 van het op 19 juni 1997 te Genève door de Algemene Conferentie van de Internationale Arbeidsorganisatie aangenomen Verdrag nr. 181 betreffende de particuliere bureaus voor arbeidsbemiddeling (hierna : IAO-Verdrag nr. 181), dat het « particulier bureau voor arbeidsbemiddeling » definieert als :

« iedere fysieke of rechtspersoon die, onafhankelijk van de overheid, één of meer van de volgende met de arbeidsmarkt in verband staande diensten verleent :

[...]

b) diensten die bestaan in het tewerkstellen van werknemers met als doel die ter beschikking te stellen van een derde fysieke of rechtspersoon (voorts ‘ gebruiker-onderneming ’ genoemd) welke hen taken oplegt en welke op de uitvoering van die taken toeziet;

[...] ».

Wanneer men artikel 6, § 1, IX, eerste lid, 1°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen interpreteert in het licht van die internationale bepaling, is het voor de Vlaamse Regering duidelijk dat de definitie van arbeidsbemiddeling in het bestreden artikel 3, 1°, c), van het decreet van 10 december 2010 wel degelijk behoort tot de arbeidsbemiddeling in de zin van het voormelde artikel van de bijzondere wet.

De Vlaamse Regering betwist de stelling van de Ministerraad dat de decreetgever zich bij de uitoefening van zijn bevoegdheid inzake arbeidsbemiddeling moet baseren op het arbeidsrecht. Het gaat om twee onderscheiden exclusieve bevoegdheidsdomeinen. Nergens in de bijzondere wet staat dat de uitoefening van de gewestbevoegdheid ondergeschikt is aan de federale bepalingen inzake het arbeidsrecht.

Overigens beweren de tegenpartijen niet eens dat de bestreden bepalingen regels van arbeidsrecht zouden invoeren. Het decreet regelt geenszins de vraag wie arbeidsrechtelijk de werkgever is of welke arbeidsvoorwaarden dienen te worden gerespecteerd. Evenmin geven de bestreden bepalingen een definitie van het gezag van de werkgever, noch van het begrip terbeschikkingstelling.

Volgens de Vlaamse Regering is artikel 31, § 1, tweede lid, van de wet van 24 juli 1987, dat werd ingevoegd bij de wet van 12 augustus 2000 houdende sociale, budgettaire en andere bepalingen, nietig wegens schending van de bevoegdheidverdelende regels in zoverre het de reikwijdte van de activiteiten van de uitzendbureaus zou omschrijven. Het is ook in strijd met andere hogere rechtsnormen waaronder het voormelde IAO-Verdrag nr. 181.

A.11.2. De Vlaamse Regering blijft erbij dat in ondergeschikte orde een beroep kan worden gedaan op artikel 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Nu de versoepeling door de voormelde wet van 12 augustus 2000 heeft geleid tot vele misbruiken, blijkt het strikt noodzakelijk te zijn een bijkomende controle in te voeren op de activiteiten van onderaannemers die als uitzendactiviteiten moeten worden beschouwd.

Die controle gaat niet verder dan strikt noodzakelijk is, aangezien ze enkel betrekking heeft op de activiteiten van onderaannemers die uitzendactiviteiten verrichten.

De aangelegenheid leent zich volgens de Vlaamse Regering wel tot een gedifferentieerde regeling. Het is perfect mogelijk tegelijkertijd te stellen dat een bepaalde vorm van terbeschikkingstelling arbeidsrechtelijk is toegelaten, en de activiteit van de werkgever te onderwerpen aan een erkenning en aan de controle die geldt voor uitzendbureaus.

A.11.3. De Vlaamse Regering herhaalt dat de middelen waarin de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet wordt opgeworpen, niet ontvankelijk of minstens ongegrond zijn.

De Vlaamse Regering merkt op dat de memorie van antwoord van de verzoekende partij in de zaak nr. 5168 enkel nog over de bevoegdheidsverdeling handelt.

Ten aanzien van de verzoekende partijen in de zaak nr. 5173 repliceert de Vlaamse Regering dat zij aanvoeren dat het decreet van 10 december 2010 twee vergelijkbare categorieën van personen verschillend behandelt, zonder aan te geven over welke categorieën van personen het gaat en waarin het verschil in behandeling zou bestaan.

Er wordt niet aangevoerd dat de situaties vanuit het perspectief van een administratieve controle op uitzendbureaus zo verschillend zouden zijn dat een gelijkheid van behandeling ervan de grenzen van de redelijkheid manifest te buiten zou gaan.

Weliswaar maakt het decreet impliciet een onderscheid tussen onderaannemers die werknemers aanwerven om hen tijdelijk ter beschikking te stellen onder het gezag van een gebruiker en onderaannemers die dat niet doen, maar dat onderscheid beantwoordt aan het feit dat de eerste soort activiteiten in uitvoering van de internationale verdragen en akkoorden moet worden beschouwd als uitzendactiviteiten en de tweede soort niet. Niet het decreet van 10 november 2010, maar veeleer artikel 31 van de wet van 24 juli 1987 houdt een discriminatie in door beide categorieën van aannemers gelijk te behandelen, hoewel een verschil in behandeling redelijkerwijze verantwoord is.

Overigens gebruikt ook de federale wetgever verschillende criteria voor het bepalen van de gezagsrelatie, naar gelang van de te regelen aangelegenheid. Zo kan de aansteller die het feitelijke gezag uitoefent over een werknemer aansprakelijk worden gesteld op basis van artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek, ook al is hij voor de toepassing van de wet van 24 juli 1987 of van andere arbeidsrechtelijke bepalingen niet de werkgever.

– B –

Ten aanzien van de bestreden bepalingen en daarmee verband houdende bepalingen

B.1.1. De verzoekende partij in de zaak nr. 5168 vordert de vernietiging van artikel 3, 1°, c), van het decreet van het Vlaamse Gewest van 10 december 2010 betreffende de private arbeidsbemiddeling (hierna : decreet van 10 december 2010). De verzoekende partijen in de zaak nr. 5173 vorderen de vernietiging van zowel de voormelde bepaling als van artikel 3, 4°, van datzelfde decreet.

B.1.2. Het decreet van 10 december 2010 vormt de gedeeltelijke omzetting van de richtlijn 2006/123/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 betreffende diensten op de interne markt (artikel 2 van het decreet van 10 december 2010) en

heft het decreet op van 13 april 1999 met betrekking tot de private arbeidsbemiddeling in het Vlaamse Gewest (artikel 37 van het decreet van 10 december 2010).

Het decreet van 10 december 2010 geeft - zoals het decreet van 13 april 1999 - mede uitvoering aan het op 19 juni 1997 te Genève door de Algemene Conferentie van de Internationale Arbeidsorganisatie aangenomen Verdrag nr. 181 betreffende de particuliere bureaus voor arbeidsbemiddeling (hierna: IAO-Verdrag nr. 181), dat de toelating tot de private arbeidsbemiddeling mogelijk maakt mits een bescherming van de werknemers tegen misbruiken.

Artikel 1, lid 1, van het IAO-Verdrag nr. 181 bepaalt :

« Voor de toepassing van dit Verdrag wordt onder ‘ particuliere bureaus voor arbeidsbemiddeling ’ verstaan, iedere fysieke of rechtspersoon die, onafhankelijk van de overheid, één of meer van de volgende met de arbeidsmarkt in verband staande diensten verleent;

a) diensten die tot doel hebben het aanbod en de vraag op de arbeidsmarkt nader tot elkaar te brengen zonder dat het particuliere bureau partij wordt in de arbeidsrelatie die daar kan uit voortvloeien;

b) diensten die bestaan in het tewerkstellen van werknemers met als doel die ter beschikking te stellen van een derde fysieke of rechtspersoon (voorts ‘ gebruiker-onderneming ’ genoemd) welke hen taken oplegt en welke op de uitvoering van die taken toeziet;

c) andere diensten die verband houden met het zoeken naar een baan, omschreven door de bevoegde autoriteit na raadpleging van de meest representatieve werkgevers- en werknemersorganisaties, zoals het verstrekken van informatie, zonder dat het de bedoeling is een specifieke vraag en een specifiek aanbod nader tot elkaar brengen ».

Artikel 3, lid 2, van dat Verdrag bepaalt :

« Ieder Lid bepaalt, via een regeling voor het verlenen van licenties of erkenningen, de voorwaarden waarbinnen de particuliere bureaus voor arbeidsbemiddeling mogen optreden, behalve wanneer die voorwaarden op een andere wijze in de nationale wetgeving of praktijk zijn geregeld ».

Het decreet van 13 april 1999 regelde zowel de erkenning van de uitzendbureaus als die van de private bureaus voor arbeidsbemiddeling.

Artikel 2, 1°, van dat decreet omschreef de private arbeidsbemiddeling als :

« a) de activiteiten uitgeoefend door een tussenpersoon, die erop gericht zijn werknemers bij te staan bij het zoeken van een nieuwe tewerkstelling of werkgevers bij het zoeken van werknemers;

b) het in dienst nemen van werknemers, om hen ter beschikking te stellen met het oog op de uitvoering van een bij of krachtens de wet toegelaten tijdelijke arbeid ».

Artikel 8, § 1, van hetzelfde decreet stelde naast de algemene voorwaarden die gelden voor elke vorm van private arbeidsbemiddeling enkele bijkomende voorwaarden voor « het in dienst nemen van werknemers, om hen ter beschikking te stellen met het oog op de uitvoering van een bij of krachtens hoofdstuk II van de wet van 24 juli 1987 betreffende de tijdelijke arbeid, de uitzendarbeid en het ter beschikking stellen van werknemers ten behoeve van gebruikers, toegelaten tijdelijke arbeid ».

De in de voormelde wet van 24 juli 1987 bedoelde uitzendbureaus moesten zijn opgericht in de vorm van een handelsvennootschap en beschikken over een volledig volgestort kapitaal van ten minste 1 250 000 frank; zij mochten geen achterstallige bijdragen verschuldigd zijn en niet in ernstige overtreding zijn van de wettelijke of reglementaire bepalingen in verband met uitzendarbeid. Bovendien was het verboden om bij exclusiviteit personen ter beschikking te stellen van één gebruikende onderneming.

Artikel 7, § 1, van de wet van 24 juli 1987 betreffende de tijdelijke arbeid, de uitzendarbeid en het ter beschikking stellen van werknemers ten behoeve van gebruikers (hierna : de wet van 24 juli 1987) definieert het uitzendbureau als « de onderneming waarvan de activiteit erin bestaat uitzendkrachten in dienst te nemen om hen ter beschikking van gebruikers te stellen met het oog op de uitvoering van een bij of krachtens hoofdstuk I van deze wet toegelaten tijdelijke arbeid ».

Eenzijds, heeft de decreetgever, rekening houdende met de voormelde Dienstenrichtlijn 2006/123/EG, ervoor geopteerd niet langer een erkenningsregeling te behouden voor de bureaus voor private arbeidsbemiddeling, maar de naleving van de voorwaarden voor dienstverlening van private arbeidsbemiddeling (artikelen 4 tot 8 van het decreet van

10 december 2010) afdwingbaar te maken door middel van strafsancties en administratieve geldboeten (artikelen 23 tot 28).

Anderzijds, nu die richtlijn niet van toepassing is op uitzendbureaus, handhaaft het decreet van 10 december 2010 de erkenningsregels voor uitzendkantoren (artikelen 9 tot 19), mits een aantal wijzigingen (*Parl. St.*, Vlaams Parlement, 2009-2010, nr. 641/1, pp. 4 en 58).

B.1.3. Artikel 9, § 1, van het decreet van 10 december 2010 bepaalt dat voor het verrichten van uitzendactiviteiten een erkenning als uitzendbureau is vereist. Krachtens artikel 9, § 2, dient een uitzendbureau, naast de voorwaarden bepaald in artikel 5, te voldoen aan de bijkomende voorwaarden bepaald in de punten 1 tot 9 van die paragraaf.

Artikel 3, 5°, van het decreet van 10 december 2010 definieert het « uitzendbureau » als « het bureau dat uitzendactiviteiten verricht ».

Artikel 3, 4°, van het decreet van 10 december 2010 - dat in de zaak nr. 5173 mede is bestreden - definieert de « uitzendactiviteiten » als « het geheel van diensten als vermeld in punt 1, c) ».

Het voormelde « punt 1, c) », dat voorwerp is van de beide beroepen, maakt deel uit van artikel 3, 1°, van het decreet van 10 december 2010, dat bepaalt :

« In dit decreet wordt verstaan onder :

1° private arbeidsbemiddeling : het geheel van diensten uitgeoefend door een tussenpersoon die gericht zijn op :

- a) het bijstaan van werknemers bij het zoeken van een nieuwe tewerkstelling;
- b) het bijstaan van werkgevers bij het zoeken naar geschikte werknemers;
- c) het in dienst nemen van werknemers om hen ter beschikking te stellen met het oog op de uitvoering van tijdelijke arbeid onder het gezag van een gebruiker ».

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

B.2. In tegenstelling tot wat de Vlaamse Regering aanvoert, doen de verzoekende partijen blijken van een belang bij de vernietiging van de bestreden bepalingen, op basis waarvan hun door de sociaalrechtelijke inspectiedienst van het Vlaamse Departement Werk en Sociale Economie inbreuken op het decreet van 10 december 2010 ten laste worden gelegd.

B.3. De vzw « Nationale Confederatie van het Bouwbedrijf » doet blijken van het rechtens vereiste belang bij haar tussenkomst, tot ondersteuning van het beroep in de zaak nr. 5168 en ter behartiging van de belangen van haar leden die bouwaannemers zijn.

Anders dan wat de Vlaamse Regering aanvoert, kan niet worden aangenomen dat de grieven van de tussenkomende partij enkel zijn gericht tegen een interpretatie en kwalificatie door de Vlaamse inspectiediensten, nu die interpretatie en kwalificatie rechtstreeks verband houden met de bestreden decreetsbepalingen zelf, op basis waarvan ook andere bouwondernemingen dan de verzoekende partijen zouden kunnen worden geïsoleerd.

Ten gronde

B.4. De verzoekende partijen voeren zowel de schending aan van de regels tot verdeling van de bevoegdheid tussen de federale Staat en de gewesten als van het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie gewaarborgd bij de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Het onderzoek van de overeenstemming van de bestreden bepalingen met de bevoegdheidsverdelende regels moet in beginsel het onderzoek van de bestaanbaarheid ervan met het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie voorafgaan.

B.5. De verzoekende partijen en de tussenkomende partij voeren aan dat de bestreden bepalingen in strijd zijn met de artikelen 39 en 134 van de Grondwet en met artikel 6, § 1, VI, vijfde lid, 12°, en IX, eerste lid, 1°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Samen met de Ministerraad zijn zij van oordeel dat het Vlaamse Gewest zich niet kan beroepen op zijn bevoegdheid inzake de erkenning van uitzendbureaus, die een onderdeel is van de aan het Gewest bij artikel 6, § 1, IX, 1°, van de bijzondere wet toegewezen bevoegdheid wat de arbeidsbemiddeling betreft. Volgens hen maken de bestreden bepalingen daarentegen inbreuk op de bij artikel 6, § 1, VI, vijfde lid, 12°, van de bijzondere wet aan de federale overheid voorbehouden aangelegenheid van het arbeidsrecht.

De decreetgever zou met de bestreden bepalingen een eigen invulling hebben gegeven aan de begrippen terbeschikkingstelling en uitzendarbeid en inzonderheid zijn afgeweken van artikel 31, § 1, tweede lid, van de wet van 24 juli 1987, dat een afwijking inhoudt op het principiële verbod van terbeschikkingstelling van werknemers aan derden die niet geschiedt overeenkomstig de regelgeving inzake de tijdelijke arbeid en uitzendarbeid.

B.6. Uit de wet van 24 juli 1987, inzonderheid artikel 31, en uit de parlementaire voorbereiding daarvan blijkt dat de wetgever is blijven uitgaan van een principiële verbod op het ter beschikking stellen van werknemers aan derden, verbod dat reeds in de artikelen 32 en 33 van de wet van 28 juni 1976 houdende voorlopige regeling van de tijdelijke arbeid, de uitzendarbeid en het ter beschikking stellen van werknemers ten behoeve van gebruikers was opgenomen. Bij wege van uitzondering is de terbeschikkingstelling van werknemers wel mogelijk binnen het kader dat de wet van 24 juli 1987 bepaalt, met name in haar hoofdstukken I (met betrekking tot de tijdelijke arbeid) en II (met betrekking tot de uitzendarbeid).

Artikel 31, eerste lid, van de wet van 24 juli 1987, zoals gewijzigd bij de wet van 13 februari 1998, bepaalt :

« Verboden is de activiteit die buiten de in de hoofdstukken I en II voorgeschreven regels, door een natuurlijke persoon of een rechtspersoon wordt uitgeoefend om door hen in dienst genomen werknemers ter beschikking te stellen van derden die deze werknemers gebruiken en over hen enig gedeelte van het gezag uitoefenen dat normaal aan de werkgever toekomt ».

Bij artikel 181 van de wet van 12 augustus 2000 houdende sociale, budgettaire en andere bepalingen is daaraan toegevoegd :

« Geldt evenwel niet als de uitoefening van een gezag in de zin van dit artikel, het naleven door de derde van de verplichtingen die op hem rusten inzake het welzijn op het werk, alsook instructies die door de derde worden gegeven in uitvoering van de overeenkomst die hem met de werkgever verbindt, zowel inzake arbeids- en rusttijden als inzake de uitvoering van het overeengekomen werk ».

Die toevoeging is in de memorie van toelichting als volgt verantwoord :

« Hieruit [uit artikel 31, § 1, eerste lid] volgt dat niet verboden is het ter beschikking stellen van een werknemer ten behoeve van een gebruiker wanneer geen enkel element van gezag dat normaal aan de werkgever van de ter beschikking gestelde werknemer toekomt, overgedragen wordt op de gebruiker.

In een dergelijk geval wordt men inderdaad geconfronteerd met een vorm van onderaanneming die buiten het kader van de wet van 24 juli 1987 valt, tot het handelsrecht behoort en een overeenkomst veronderstelt betreffende de uit te voeren taken tussen de dienstverlenende onderneming en de onderneming waarvoor de dienst moet verleend worden.

De wijze waarop de overeenkomst effectief zal uitgevoerd worden zal bepalend zijn om te weten of men valt onder een vorm van terbeschikkingstelling die verboden is omdat deze samengaat met een delegatie van gezag over de werknemer die de aan zijn werkgever gevraagde prestatie levert, ten voordele van de onderneming die van deze diensten gebruikmaakt, of men integendeel te maken heeft met een toegelaten terbeschikkingstelling omdat deze geen enkele overdracht van gezag met zich meebrengt.

Om de praktische problemen die op het terrein voorkomen op te lossen en teneinde rekening te houden met de evolutie in de werkingsmodaliteiten van de ondernemingen, wensten de sociale partners het kader van het verbod bepaald in artikel 31, § 1, beter te preciseren, een verbod dat in zijn beginsel geldig blijft, maar dat correct moet begrepen worden, zodanig dat de toepassing ervan correct zou zijn en zou kunnen gecontroleerd en indien nodig gesanctioneerd worden door de werknemers zelf, hun vertegenwoordigers of de organen belast met de controle van de sociale wetten in de ruime zin.

De ondernemingen hebben zich inderdaad zo georganiseerd dat ze voor bepaalde complexe werken een beroep moeten kunnen doen op werknemers die over een *know-how* beschikken die volledig of gedeeltelijk ontbreekt in de onderneming.

Ze wijzen erop dat het niet altijd gemakkelijk is om de grens te trekken tussen de terbeschikkingstelling en de onderaanneming in situaties waarbij het beroep op externe werknemers gerechtvaardigd is door de technologische evolutie en het fenomeen *outsourcing*.

Daartoe hebben de sociale partners een wijziging ingevoerd van artikel 31, § 1, van de wet van 24 juli 1987 met als bedoeling te bevestigen :

- dat de onderaanneming een aanvaardbaar procedé blijft om tegemoet te komen aan problemen van beschikbaarheid van bijzondere bekwaamheden in de ondernemingen waar deze ontbreken;

- dat de terbeschikkingstelling van werknemers ten behoeve gebruikers in beginsel verboden blijft wanneer de terbeschikkingstelling samengaat met een overdracht van gezag komende van de oorspronkelijke werkgever en gaande naar de gebruikende onderneming;

- dat het geen teken is van een overdracht van gezag dat de terbeschikkingstelling verbiedt, maar wel een aanwijzing die integendeel toelaat om in de sfeer van de onderaanneming te blijven, het feit voor de gebruikende onderneming :

- van het naleven en laten naleven van de verplichtingen die aan deze toekomen inzake het welzijn op het werk, inzonderheid de artikelen 8 en volgende van de wet van 4 augustus 1996 die specifieke bepalingen bevat betreffende de werkzaamheden van externe bedrijven - aspect bescherming van de werknemers - zowel van al dezen van de dienstverlenende onderneming als van dezen van de onderneming die geniet van de geleverde dienst en het naleven van de normen inzake veiligheid;

- van het geven in het kader van een overeenkomst - van handelsrechtelijke aard - die deze verbindt aan de werkgever van de werknemer die hier bedoeld wordt, van instructies inzake arbeids- en rusttijden;

- en van het geven van instructies inzake de uitvoering van het overeengekomen werk - met name krachtens de overeenkomst die de twee ondernemers verbindt in de context opgenomen in het vorige punt.

Het spreekt vanzelf dat de sociale partners wensen zich te blijven kanten en te strijden tegen het zwartwerk en de praktijken van koppelbazen » (*Parl. St.*, Kamer, 1999-2000, DOC 50-0756/001, pp. 88-89).

B.7. In de parlementaire voorbereiding van het decreet van 10 december 2010 is met betrekking tot de bestreden bepalingen gesteld :

« Voor uitzendactiviteiten wordt evenwel afgestapt van de definitie van artikel 2, 1°, b), van het huidige decreet om misbruiken bij terbeschikkingstelling (of detachering) van werknemers effectiever te kunnen aanpakken.

Het huidige artikel 2, 1°, b), definieert uitzendactiviteiten als ‘ het in dienst nemen van werknemers, om hen ter beschikking te stellen met het oog op de uitvoering van een bij of krachtens de wet toegelaten arbeid ’. Hierdoor verwijst dit artikel *de facto* naar de (federale) wet van 24 juli 1987 betreffende de tijdelijke arbeid, de uitzendarbeid en het ter beschikking stellen van werknemers ten behoeve van gebruikers, en vertrekt het van de premisse dat uitzendactiviteiten op zich in overeenstemming zijn met de federale spelregels inzake uitzendarbeid en het ter beschikking stellen van werknemers.

De verschillende misbruiken inzake terbeschikkingstelling - vaak via buitenlandse ondernemingen - die sinds 2003 in de pers zijn verschenen, hebben aangetoond dat deze hypothese lang achterhaald is.

Omdat de huidige definitie de afdeling Inspectie van het Departement Werk en Sociale Economie machteloos maakt ten aanzien van malafide ondernemingen en de Vlaamse overheid in de huidige institutionele constellatie niet bevoegd is voor de controle van de wet van 24 juli 1987, wordt de band met deze wet verbroken.

Een onderneming die in het Vlaamse Gewest activiteiten verricht die als uitzendactiviteiten kunnen worden gekwalificeerd, dient hiervoor inderdaad over een erkenning te beschikken en deze activiteiten uit te voeren in overeenstemming met de regelgeving van het Vlaamse Gewest. De afdeling Inspectie van het Departement Werk en Sociale Economie zal de toepassing van deze regelgeving controleren. Het spreekt voor zich dat deze onderneming en de gebruiker ook het arbeidsrecht, en derhalve de wet van 24 juli 1987 betreffende de tijdelijke arbeid, de uitzendarbeid en het ter beschikking stellen van werknemers ten behoeve van gebruikers, zullen moeten naleven. Doch dit valt buiten de bevoegdheid van de Vlaamse overheid.

In de definitie van het nieuwe artikel 3, 1°, c), worden uitzendactiviteiten daarom gedefinieerd als ‘ het in dienst nemen van werknemers, om hen ter beschikking te stellen van gebruikers met het oog op de uitvoering van tijdelijke arbeid onder het gezag van een gebruiker ’.

Met deze definitie wordt niet alleen teruggekeerd naar de basisfilosofie van het IAO-verdrag nr. 181, ze is bovendien in overeenstemming met de richtlijn 2008/104/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 betreffende uitzendarbeid.

[...]

Onder bureau wordt zowel verstaan arbeidsbemiddeling ‘ *sensu stricto* ’ (*headhunting*, werving en selectie, *outplacement*, bemiddeling van schouwspelartiesten en sportbeoefenaars enzovoort) als uitzendactiviteiten.

Het is de bedoeling om in dit nieuwe kaderdecreet het reeds ruime toepassingsgebied - dat reeds met het vorige kaderdecreet werd voorzien - verder uit te breiden, teneinde mogelijke ontwijkingen te voorkomen » (*Parl. St.*, Vlaams Parlement, 2009-2010, nr. 641/1, pp. 11-12).

B.8. Krachtens artikel 6, § 1, VI, vijfde lid, 12°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980, zoals ingevoegd bij de bijzondere wet van 8 augustus 1988, « is alleen de federale overheid bevoegd voor [...] het arbeidsrecht ».

In dat kader heeft de wetgever onder meer de wet van 24 juli 1987 betreffende de tijdelijke arbeid, de uitzendarbeid en het ter beschikking stellen van werknemers ten behoeve van gebruikers aangenomen.

B.9. De bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen kent aan de gewesten evenwel reeds vanaf het begin de bevoegdheid inzake arbeidsbemiddeling toe.

B.10. Volgens het voormelde IAO-Verdrag nr. 181 omvat de (private) arbeidsbemiddeling zowel « de diensten die bestaan in het tewerkstellen van werknemers met als doel die ter beschikking te stellen van een derde fysieke of rechtspersoon (voorts 'gebruiker-onderneming' genoemd) welke hen taken oplegt en welke op de uitvoering van die taken toeziet » als « diensten die tot doel hebben het aanbod en de vraag op de arbeidsmarkt nader tot elkaar te brengen » en « andere diensten die verband houden met het zoeken naar een baan ».

Aldus beschouwd, is de arbeidsbemiddeling zowel bedoeld in haar ruime betekenis - met inbegrip van het « ter beschikking stellen » of « plaatsen » - als in haar meer beperkte betekenis van het begeleiden van werkgevers in hun zoektocht naar arbeidskrachten en het begeleiden van werknemers, zelfstandigen en werkzoekenden naar een (nieuwe) arbeidsplaats.

De omschrijving van het IAO-Verdrag kan evenwel niet zonder meer worden gehanteerd wanneer de bevoegdheidsverdeling tussen de federale Staat en de gewesten aan de orde is, bevoegdheidsverdeling die wordt bepaald door de Grondwet en de bevoegdheidverdelende regels, zoals te dezen artikel 6, § 1, VI, vijfde lid, 1°, en IX, eerste lid, 1°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

B.11. Toen de bijzondere wetgever de « arbeidsbemiddeling » in 1980 aan de gewesten toewees, had hij niet de volledige regeling van de terbeschikkingstelling en van de tijdelijke arbeid en uitzendarbeid voor ogen.

Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat hij daarvan slechts bepaalde aspecten beoogde, en niet alle.

In de memorie van toelichting bij het ontwerp van de bijzondere wet tot hervorming der instellingen is gesteld dat de arbeidsbemiddeling

« onder meer de hierna opgesomde aangelegenheden [omvat] :

1° De organisatie en het beleid van de arbeidsmarkt, met inbegrip van :

[...]

c) In het kader der kosteloze bijzondere arbeidsbemiddeling : de erkenning van de bureaus voor kosteloze arbeidsbemiddeling, de intrekking van de erkenning en de vaststelling van het bedrag en de wijze van toekenning der toelage;

d) De aangelegenheden behandeld in het koninklijk besluit van 28 november 1975 betreffende de exploitatie van bureaus voor arbeidsbemiddeling tegen betaling;

e) De openbare arbeidsbemiddeling in het algemeen, zoals geregeld in de artikelen 31 tot 83 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 [...];

2° De overheidstussenkomsten die de professionele of geografische mobiliteit van de werknemers trachten te begunstigen;

3° De vaststelling der toekenningsmodaliteiten van de wachtgelden verleend aan het personeel van de ondernemingen van de steenkolen- en de staalsector, van de herplaatsingspremies aan werknemers die worden ontslagen bij sluiting van steenkoolmijnen en van de sluitings- en wachtgelden aan werknemers die in andere bedrijfstakken werkzaam zijn;

4° De organisatie en de werking van de subregionale comités voor tewerkstelling;

5° De erkenning van de uitzendbureaus, alsmede de organisatie van plaatsingsbureaus voor tijdelijke werknemers door de overheidsinstellingen » (*Parl. St.*, Senaat, 1979-1980, nr. 434/1, pp. 33-34).

In de commissie voor de herziening van de Grondwet en voor de institutionele hervormingen bevestigde de Eerste Minister dat « inzake uitzendbureaus [...] de Gewesten bevoegd zijn voor de erkenning van de privé-uitzendbureaus, voor de tijdelijke en interimaire werknemers, alsmede voor de erkenning en de organisatie van de uitzendbureaus door overheidsinstellingen » (*Parl. St.*, Kamer, 1979-1980, nr. 627/10, p. 104).

Hieruit blijkt dat de bijzondere wetgever met « arbeidsbemiddeling » in artikel 6, § 1, IX, eerste lid, 1°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, naast bepaalde financiële tegemoetkomingen, de arbeidsbemiddeling in enge zin bedoelde, inzonderheid de regeling van de activiteiten van de bureaus voor arbeidsbemiddeling en, wat de arbeidsbemiddeling in de ruimere zin betreft, enkel de erkenning van de uitzendbureaus

zoals die destijds was geregeld in de artikelen 21 en 22 van de wet van 28 juni 1976 houdende voorlopige regeling van de tijdelijke arbeid, de uitzendarbeid en het ter beschikking stellen van werknemers ten behoeve van gebruikers.

Er blijkt derhalve niet dat de bijzondere wetgever voor het overige de regeling van de tijdelijke arbeid, de uitzendarbeid en het ter beschikking stellen van werknemers ten behoeve van gebruikers aan de gewesten heeft willen toevertrouwen, terwijl die aangelegenheid is aan te merken als een regeling van arbeidsbescherming die aan de federale overheid is voorbehouden als een onderdeel van het arbeidsrecht in de zin van artikel 6, § 1, VI, vijfde lid, 12°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

B.12. De federale wetgever heeft in het kader van zijn bevoegdheid beslist het ter beschikking stellen van werknemers aan een derde in beginsel te verbieden en het enkel toe te laten binnen de regeling van de tijdelijke arbeid of de uitzendarbeid. Hij heeft daarbij ook bepaald welke aspecten van gezagsuitoefening door een derde-gebruiker niet kunnen worden beschouwd als een overdracht van gezag, gezag dat *normaliter* enkel aan de werkgever toekomt. De rechtsfiguur van de terbeschikkingstelling verschilt hierin van die van de aanneming, waarbij de hoofdaannemer geen gezag uitoefent over de werknemers van de onderaannemer.

De wetgever heeft in het hiervoor (B.6) geciteerde artikel 31, § 1, tweede lid, van de wet van 24 juli 1987, zoals toegevoegd bij artikel 181 van de wet van 12 augustus 2000, bepaald dat het naleven door de derde van de verplichtingen die op hem rusten inzake het welzijn op het werk, alsook instructies die door de derde worden gegeven ter uitvoering van de overeenkomst die hem met de werkgever verbindt, zowel inzake arbeids- en rusttijden als inzake de uitvoering van het overeengekomen werk, niet wordt beschouwd als de uitoefening van een gezag in de zin van dat artikel.

Dat de wetgever op die manier in feite het verbod op terbeschikkingstelling in grote mate heeft uitgehold, is een keuze waarover het Hof niet te oordelen heeft. Het is een maatregel die behoort tot de sfeer van het arbeidsrecht, waarvoor de federale wetgever bevoegd was en blijft.

Uit de hiervoor (B.7) geciteerde parlementaire voorbereiding van de bestreden bepalingen blijkt dat de decreetgever beoogde op te komen tegen « misbruiken inzake terbeschikkingstelling » en een erkenning te vereisen, voor « uitzendactiviteiten » « onder het gezag van een gebruiker », derhalve ook met betrekking tot uitzendactiviteiten die in het kader van de arbeidswetgeving niet worden beschouwd als een verboden vorm van terbeschikkingstelling. Zodoende is de decreetgever het hem toegewezen kader van de arbeidsbemiddeling, en inzonderheid de erkenning van uitzendbureaus, te buiten gegaan.

B.13.1. De Vlaamse Regering betoogt in ondergeschikte orde dat de bestreden bepalingen hun rechtsgrond kunnen vinden in artikel 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, dat bepaalt :

« De decreten kunnen rechtsbepalingen bevatten in aangelegenheden waarvoor de Parlementen niet bevoegd zijn, voor zover die bepalingen noodzakelijk zijn voor de uitoefening van hun bevoegdheid ».

Opdat artikel 10 toepassing kan vinden, is het vereist dat de aangenomen regeling noodzakelijk is voor de uitoefening van de bevoegdheden van het gewest, dat de aangelegenheid zich leent tot een gedifferentieerde regeling en dat de weerslag van de betrokken bepalingen op die aangelegenheid slechts marginaal is.

B.13.2. Wanneer de nood wordt gevoeld om bepaalde misbruiken in de bouwsector te voorkomen, staat het aan de federale overheid om inbreuken op de regelgeving inzake arbeidsrecht en sociale zekerheid op te sporen en tegen te gaan. Er kan niet worden aangenomen dat de maatregel die met de bestreden bepalingen wordt ingevoerd, noodzakelijk is om de gewestbevoegdheid inzake de erkenning van uitzendbureaus uit te oefenen. Voorts heeft de maatregel een weerslag die niet louter marginaal is doordat activiteiten van terbeschikkingstelling door uitzendbureaus die door de federale overheid niet worden beschouwd als verboden en waarvoor geen erkenning is vereist, alsnog zouden worden onderworpen aan een erkenning door de gewestelijke overheid.

B.14. De middelen waarin de schending van de bevoegdheidverdelende regels zijn aangevoerd, zijn gegrond.

De bestreden bepalingen moeten worden vernietigd. Bijgevolg is er geen aanleiding om de middelen waarin de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet is aangevoerd, te onderzoeken.

Om die redenen,

het Hof

vernietigt artikel 3, 1°, c), en 4°, van het decreet van het Vlaamse Gewest van 10 december 2010 betreffende de private arbeidsbemiddeling.

Aldus uitgesproken in het Nederlands, het Frans en het Duits, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 14 juni 2012.

De griffier,

De voorzitter,

F. Meersschaut

M. Bossuyt